

Opiątek brzozowiec

Agrilus anxius (Gory, 1841)

Szkodnik podlegający obowiązkowi zwalczania

Opiątek brzozowiec znajduje się na liście organizmów kwarantannowych EPPO A1

W Polsce na brzozech występuje **opiętek zielony** – *Agrilus viridis* L., 1758 i **opiętek** *Agrilus betuleti* (Ratzeburg, 1837), stąd ważna jest znajomość cech diagnostycznych, aby móc rozpoznać obcy gatunek – **opiętka brzozowca** (*Agrilus anxius*) i odróżnić go po cechach diagnostycznych od krajowych gatunków opiętek zamieszczonych w kluczu Lompego (2016).

Zasięg występowania: pochodzi z Ameryki Północnej, rozprzestrzeniony w Kanadzie i USA w zasięgu drzewostanów brzozy.

Rośliny żywicielskie: występuje na różnych gatunkach brzozy w terenie zurbanizowanym, lasach i otwartej przestrzeni. Spośród gatunków europejskich zasiedla brzozę brodawkowatą (*Betula pendula*) i brzozę omszoną (*B. pubescens*), które są niszczone w znacznie większym stopniu niż gatunek brzozy obcego pochodzenia rosnący w Polsce: brzoza użyteczna odm. 'Jacquemonta' (*B. utilis* var. *Jacquemontii*), zaś brzoza karłowata (*B. nana*) w ogóle nie jest atakowana, ze względu na zbyt małą średnicę pędów.

Rodzaj uszkodzeń: drzewa zasiedlone przez opiętka brzozowca rozpoznaje się po: otworach wyjściowych chrząszczy, które są w kształcie litery D, korytarzach wygryzionych przez larwy pod korą w warstwie łyka i drewna w kształcie serpentyny, która widoczna jest na zewnątrz kory w formie nabrzmienia. Drzewa uszkodzone charakteryzują się żółknięciem i drobnieniem liści, a z czasem zamierają konary.

Opis szkodnika: ciało chrząszczy półcyldryczne, wąskie, długości 7–12 mm (ciało samic większe od samców), barwy miedzianobrązowej. Samce na stronie brzusznej I i II segmentu odwłoka mają zagłębienie.

Larwy długości 8–20 mm, spłaszczone grzbietowo-brzusznie, barwy białej do kremowej. Głowa mała w stosunku do szerokiego tułowia. Odwłok złożony z 8 segmentów odwłokowych i 2 ogonowych, a końcowy segment ogonowy zakończony jest dwoma stwardniałymi wyrostkami w kształcie zębów, co jest cechą rodzajową *Agrilus*. Poczwarek typu wolnego, początkowo kremowobiały, z czasem ciemnieje aż do barwy czarnej. Jaja owalne długości 1,5 mm i szerokości 0,75 mm, barwy od białej do kremowej, w miarę dojrzewania stają się bardziej żółte.

Zarys biologii: w zależności od warunków klimatycznych i kondycji roślin, w ciągu roku rozwija się jedno lub dwa pokolenia.

Zimują larwy pod korą drzew w kolebkach poczwarkowych. Chrząszcze pojawiają się przez 10–12 tygodni z maksimum liczebności po 2–4 tygodniach od pojawienia się

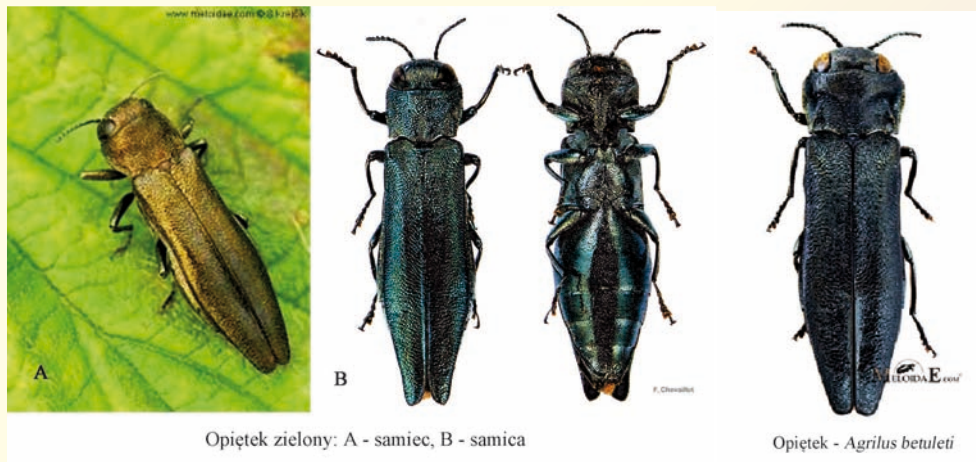
pierwszych osobników dorosłych. Chrząszcze są aktywne pomiędzy majem a sierpniem i dokonują żeru dopełniającego na liściach drzew, który trwa 7–10 dni. Samice składają jaja pojedynczo lub w grupy do 14 jaj w szczeliny kory, pęknięcia i inne dostępne miejsca pod płatami kory. Samica w ciągu życia, które trwa około 3 tygodni, składa około 75 jaj. Po 2 tygodniach wylęgają się larwy, które wgryzają się przez korę w łyko i wygryzają korytarze w łyku i na pograniczu łyka i drewna przechodząc 4 stadia rozwojowe. Ostatnie stadium larwalne wygryza komorę poczwarkową w drewnie, co ma miejsce pod koniec lata i wczesną jesienią. Stadium poczwarki trwa ponad 10 tygodni, stąd osobniki dorosłe pojawiają się w kwietniu–maju, a chrząszcze pojawiają się pomiędzy majem a lipcem wychodząc z pnia przez otwór w kształcie litery D, szerokości 3-5 mm.

Sposoby rozprzestrzenienia: możliwość zawleczenia wraz z importowanym drewnem dla przemysłu papierniczego lub rozdrobnionymi kawałkami służącymi jako ścinki lub brykiety do spalania. Istnieje też możliwość zawleczenia na materiale szkółkarskim i roślinach prowadzonych w formie bonsai, jeżeli obwód pędów jest większy niż 2,5 cm.

Cechy różnicujące: w warunkach polowych opiótka brzoźowca od rodzimych gatunków opiótków żerujących na brzoźach można odróżnić po rozmiarze ciała i zabarwieniu chrząszczy. Chrząszcze opiótka zielonego – *A. viridis* są długości 5-10 mm, podobnej do opiótka brzoźowca – *A. anxius* (długość ciała 7-12 mm), ale różnią się barwą pokryw (zdjęcia). Zaś opiótek *A. betuleti* ma bardzo małe rozmiary ciała, długość zaledwie 4-6 mm i barwę jednolicie czarną z zielonym połyskiem. W przypadku trudności rozpoznania należy zwrócić się do specjalisty entomologa, który przygotuje preparat mikroskopowy aparatu kopulacyjnego samca (aedeagus) i dokona analizy cech morfologicznych pod mikroskopem stereoskopowym przy użyciu specjalistycznego klucza.

Zwalczanie: o czasie i sposobie zwalczania opiótka decyduje Inspektorat Ochrony Roślin i Nasiennictwa.

Wszystkie przypadki podejrzenia wystąpienia opiótka brzoźowca powinny być bezwzględnie zgłaszane Państwowej Inspekcji Ochrony Roślin i Nasiennictwa.

Literatura:

Anonim 2011. EPPO Data sheets on pests recommended for regulation – *Agrilus anxius*. Bulletin OEPP/EPPO Bulletin 41: 409-413.

Anonim 2016. *Agrilus anxius* (Coleoptera: Buprestidae – bronze birch borer) EPPO RS 2010/030. https://www.eppo.int/QUARANTINE/Alert_List/insects/agrilus_anxius.htm

Lompe A. 2016. *Agrilus* Bestimmungstabelle. <http://www.coleo-net.de/coleo/texte/agrilus.htm>

Opracowanie: prof. dr hab. Gabriel Łabanowski

Ulotkę opracowano w ramach programu wieloletniego: Działania na rzecz poprawy konkurencyjności i innowacyjności sektora ogrodniczego z uwzględnieniem jakości i bezpieczeństwa żywności oraz ochrony środowiska naturalnego.

Zadanie 2.1: Aktualizacja i opracowanie metodyk integrowanej ochrony i Integrowanej Produkcji Roślin oraz analiza zagrożenia fitosanitarnego ze strony organizmów szkodliwych dla roślin.

Zadanie 5.1: „Upowszechnianie i wdrażanie wiedzy na rzecz poprawy konkurencyjności i innowacyjności sektora ogrodniczego z uwzględnieniem jakości i bezpieczeństwa żywności oraz ochrony środowiska naturalnego.”